

סימן יט

בענין מדין עבד כנעני

המקדש וחזרת וזכה לעצמה, שפיר. אבל ח"א לומר כן, דהא כסף בעבד כנעני הוא בע"כ. ונראה דלריך שהקנאת וקניית הכסף הוא רק לקדושין, ומהני אפילו ע"י אחר. אבל באיסורי הנאה [דמייני דהו הריטב"א] ליכא הקנאה, ודוק.

ע' שו"ת חמדת שלמה חלק אצן העזר סי' נ"ד [אות ו'] שהקשה היכי מהני מדין עבד כנעני [ו.], הא צעינן ממון המקדש להריטב"א ז"ל [קדושין נו: ד"ה מחני'] שהביא המל"מ פרק ה' מאישות [ה"א ד"ה שוב האיר ה'] ע"ש. ואי נימא דזוכה האשה בשביל

סימן כ

בענין מדין עבד כנעני במכר

הבאה מכחו דמקדש, כיון שעצורו נותנים ודוק. (דאל"כ הו"ל להרמב"ם ז"ל לומר בכסף זה הבא לך בגללי ולא "בהנאה" זו). וכיון שאינו אלא הנאה, וכבר כתב הריטב"א ז"ל [ו. ד"ה אימחר] דצמכר לא מהני הנאה, ולכך לא מהני צמכר מדין עבד כנעני. אבל מדין ערב שפיר הביא הרמב"ם ז"ל כנ"ל, דכיון דהתחייבות יכול להתהוות, שפיר קונה צמלוג כנ"ל.

הרמב"ם ז"ל לא הביא דין עבד כנעני צמכר, ועי' בהר"ן ז"ל [דף ג. מדפי הרי"ף ד"ה גרסי' בגמ']. ויש לפרש משום דהא הרמב"ם ז"ל הלריך [פ"ה מאישות הכ"ב] שהמקדש יאמר בהנאה זו הבאה לך בגללי. פי' דלריך שמהקדש עצמו ימציא לה ההנאה (להסוברים דלריך ממון של המקדש [ע' קה"י קדושין סי' כ"א מזה]). אלא שכיון שניתן לה בגללו חשיב כהשגת ההנאה

סימן כא

בענין פחות מפרוטה

אינו שוה פרוטה ולא הוי ממון של המקדש, דהא דעת הר"ן ז"ל צ"ב [כג. מדפי הרי"ף ד"ה מכרן] דא"ל ממון דמקדש גבי איסורי הנאה. ועוד דגם להריטב"א ז"ל [לקמן נו: ד"ה

כתב הר"ן ז"ל [ד. מדפי הרי"ף ד"ה גרסי'] גבי לדידי שוה לי להסתפק אם אשה יכולה לומר כן אפחות משוה פרוטה מטעם דאין על זה תורת כסף. ולאו משום דלהמקנה

מכרן, דלמד שם דלא כר"ן הנ"ל כל שעכ"פ שיה
כל שהוא להמקנה מהני, כדמוכח מדף ז: גבי
שני בנותיו לשני בנים, וצתו נותן לאו דוקא,
כמ"ס בתוס'. [מיהו התוס' רי"ד ז"ל שם
[ד"ה] חולק]. וצוה יתיישב סתירת תשובות
הרדב"ז ז"ל [חלק ז' סי' ל"ו ול"ז] שהוצא במל"מ
[פ"ה מאישות סוף ה"א]. (מיהו תשובת הרדב"ז
ז"ל [סי' ל"ז] גבי זרק פחות משוה פרוטה
והוקר תמורה מאוד לכאורה. דודאי כל זמן שלא
הגיע לידה עדיין הממון דמקדש, וא"כ בשעת
קבלתה הי' ממון של המקדש שיה פרוטה
ול"ע. ונראה דהרדב"ז ז"ל סובר דנריך נתינה
גם בכסף [וכ"ס בשטר] גבי קדושין).

ונראה שהר"ן ז"ל הכריע אח"כ דצפחות
משוה פרוטה לא אמרינן לדידי שיה
לי, גבי שמא שיה פרוטה צמדי [ו]. מדפי הרי"ף
ד"ה אמר שמואל שכתב שהוא מטעם לדידי שיה
לי. ומ"מ נריך שיהא שיה פרוטה צמדי ע"ש.

ובי"ם הר"ן ז"ל דגם אח"ל דמהני צפחות
משוה פרוטה לדידי שיה לי, מ"מ
נריך שידעו העדים שדרכה להתייקר גבה,
דאל"כ הוי מקדש בלא עדים ע"ש. ולכאורה
תמורה מאוד, דהא פשוט ומסתבר דא"צ רק
שיראו העדים המעשה, ולא שידעו אס הועיל.
דאל"כ יקשה דהא דחיישינן שמא שיה פרוטה
צמדי והרי ליכא עדים. וכן מספק קרוב לו
ספק קרוב לה דהוי ספק קדושין [יצמות ל:].
וכן צתנו על הסלע וצצעיא דכלב רן אחרי'
[מ:], וכה"ג טובא.

ונראה דעת הר"ן ז"ל דאע"פ שא"צ שידעו
אס הועיל המעשה מ"מ נריך שידעו

עכ"פ שהי' "רנן" האיש והאשה להתקדש,
ועשו מעשה זה בשביל קדושין. ועפ"ז א"ש,
דהנה צהא דאמרינן [ג:] אשה צפחות משוה
פרוטה לא מקני' נפשה פירש"י ז"ל [ד"ה לא]
משום דגנאי הוי לה. והקשו בתוס' [ג.] ד"ה
ואשה] דא"כ פשטה ידה וקבלה מאי איכא
למימר. ונראה דגם צפטה ידה וקבלה קים
לחז"ל דלא בשביל הכסף מקנית נפשה, אלא
רוצית להקנות בקידושין צתנס, וזה פשוט
לענ"ד. [משא"כ גבי צתני' דר' ינאי [לקמן יא.]
דכשפשטה ידה עכ"פ חזינן שאינה מאותן
המקפידות ליקח הרצה ושוב מקנית עצמה
עצור הפרוטה ככל הנשים. וכן לבית שמאי [ב.]
צפטה ידה לפרוטה חזינן שאינה מסתם אשה
המקפדת [לבית שמאי] אדינר ודו"ק].

ולפ"ז כשאין העדים יודעים אס שיה פרוטה
אללה משום דדרכה להתקיי' אללה,
הרי אינס יודעים אס רנן האשה להתקדש
ע"י מעשה הקנין זה. ולכך אינה מקודשת.
משא"כ אס דרכה להתייקר והעדים יודעים
מזה [אלא שעכ"פ לא מהני דלאו דין כסף
הוא צפחות משוה פרוטה], והספק הוא אס
שיה פרוטה צמדי [דלאו הוי תורת כסף ומהני
לדידי שיה לי]. ועכ"פ כיון דלדידי שיה לי
אינו גנאי לה, אלא דפחות משוה פרוטה לא
מהני (כמו בקרקע דלא מהני פחות משוה
פרוטה צתורת כסף, כמבואר דף יג.). ואינו
אלא ספק אס הועיל המעשה, צוה א"צ שידעו
העדים. וכן צספק קרוב לו ספק קרוב לה,
וצתנהו על הסלע של שניהם.

ובן צצעיא דכלב רן אחרי' י"ל דאינו
ספק צרצונה אלא כיון דמצי אמרה

מדאורייתא מיחייבת אין לזה תורת כסף ול"ע.
שוב ראיתי בר"ן ז"ל [ד. מדפי הרי"ף ד"ה כלל]
דבעיא דכלל רץ והניח על סלע [שם ד"ה מ"ר
(השני)] שניהם הספק הוא ברנונה ע"ש, ול"ע
גדול. ואפשר לומר דכיון דהוא ספיקא בכל
הנשים שבעולם, חשיב כעדים רואים קדושי
ספק. משא"כ בספק אי דרכה להתייקר ואכתי
ל"ע. ואפשר דכאן אין אפילו ראית ספק,
דסתם אדם אין דרכו ליתן יותר משווי, ול"ע.

ובגתן הוא ואמרה היא שכתב הר"ן ז"ל [א:
מדפי הרי"ף ד"ה מנן] דלכאורה גם זה
הוי ספיקא דאורייתא עיי"ש, י"ל דדעת הר"ן
ז"ל דזה פשוט שכוונת שניהם הוא שיהי'
מעשה הקדושין מכלל הצעל. אלא שכיון שכל
זה אנו דנים מכח אמירתה, ומדברי [ושתיקת
הצעל] נגמר הקדושין שמכח הצעל, הוה
ספיקא שמא גם זה בכלל כי תקח. דלריך
שיהא גם המעשה המוכיח על רצון שניהם

מכל הצעל, והוי ספיקא לא ברנונה, אלא
בהמעשה אם מועיל ודו"ק.

וב"ן דלא כהאז"מ שכתב דא"ל עדים על
רצון האשה עי' סי' כ"ז ס"ק ו'. ומה
שהקשה שם מהא דכללי הי' להתקדש [לקמן
מט:] אפשר לומר דתנאי מילתא אחריתי היא
עי' פרק האש"נ [כחצות יט:]. [מיהו התם
בתנאי דלהצא אכל תנאי דלעבר מסתבר דאינו
קדושין כלל אם האמת שאינו כמו שהתנה
ודוק]. ועוד י"ל דתנאי הוא סתירה לחלות
שעושה מקודם בהחלט [ומה"ט כתב הרא"ש
ז"ל [בשור"מ כלל מ"ו סי' ז' בסופו] דמהני מחילת
התנאי דאחי דיבור ומבטל דיבור [לקמן נט:].
וכיון שעכ"פ ראו החלות הקדוש בהחלט,
שפיר מהני מדין עידי קיום אע"פ שמיד ראו
תנאי הסותר לעיניהם. ואם באמת אינו תנאי
שפיר מקודשת, ול"ע. [א.ה. ע' עוד בקדושין סי'
ז' וסי' ו' אות ה' מש"כ מרן ז"ל מהענינים דכאן].

ה"ה

סימן כב

בענין מנה אין באן בו'

בקלה"ח סי' ע"ב [אות ז' ד"ה ועיין] דא"כ
האיך יכול להקנות משכון לאחרים [קדושין ריש
ח:], ע"ש.

ונראה דכל קנין משיכה והגזהה לריך
הואלה מרשות בעלים והכנסה
לרשות קונה. ומה"ט חזר השותפין אע"פ
שקנין מעלמא אינם קונים זה מזה, עמוס'

דעת הר"ר יהוסף הלוי ז"ל, הוצא בגמוק"י
פ"ק דצ"מ [ז. מדפי הרי"ף ד"ה אמר]
וצר"ן ז"ל שבעות [ריש ית. מדפי הרי"ף] דהא
דמנה אין כאן משכון אין כאן [ח:], משום
דמשכון אינו נקנה במשיכה. שקנין משיכה
הוא בדוקא לקנותו לגמרי. משא"כ משכון
בשעת הלואה, דנקנה בכסף ההלואה. ול"כ
איזו חילוק בין קנין כסף למשיכה. עוד הקשה